

ELEKTRONİK KİTAPLAR VE SANAT EĞİTİMİ DERSLERİNDE E-KİTAP KULLANIMINA YÖNELİK BİR ÖNERİ

*Aydın ZOR**,

*Bilge YÜKSEL KİRİŞCAN***

Özet

15. yüzyılda Gutenberg'in matbaayı icadından sonra kitap nesnesinin karşı karşıya olduğu en önemli değişim elektronik kitap uygulamalarının ortaya çıkmasıdır. Birçok alan ve disiplinde kullanılan e-kitapların eğitim sisteminde de kullanılması kaçınılmazdır. Bu çalışmanın konusu, güzel sanatlar liselerinde okutulmakta olan, temel sanat eğitimi dersi için bir elektronik kitap önerisidir. Yapılan bu araştırmada basılı ve elektronik kitapların tanımı yapılarak elektronik kitabın tarihsel süreç içerisindeki gelişiminden söz edilmiştir. Günümüzde kullanılan elektronik kitap teknolojileri hakkında bilgi verilmiş, basılı ve elektronik kitapların avantaj ve dezavantajlarına değinilmiştir. Elektronik kitabın eğitim alanına olabilecek katkıları tartışılmış, Fatih Projesi ve benzer mevcut yatırımlar ile birlikte Türk eğitim sistemine ne gibi katkıları olabileceği üzerinde durulmuştur. Bu çalışmanın sonucunda edinilen bilgiler doğrultusunda güzel sanatlar liselerinde okutulan temel sanat eğitimi dersi için bir elektronik kitap önerisi sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Sanat Eğitimi, Elektronik Kitap, Çoklu Ortam (Multimedya), Dijital Yayıncılık*

Abstract

The most important change that The book faced since the invention of the printing press by Gutenberg in 15th century is the arrival of the electronic books. It is inevitable that e-books will be used in the educational system as they are already being used in many fields and disciplines. The topic of this work is an e-book proposal for basic art education subject which currently is being taught at Fine Arts High Schools. In this research the diagnosis of printed and electronic books are made and the evolution of the electronic book through time is discussed. The information about the electronic books that are being used nowadays is given and also the advantages and disadvantages of the printed and electronic books is mentioned. The contribution of electronic books to the educational system is discussed and what it can contribute to the Turkish educational system with projects like Fatih project and similar investments is emphasized. In accordance with the results of this study an electronic book for basic art subject that is currently being taught at Fine Arts High Schools is presented.

Keywords: *Art Education, Electronic Book, Multimedia, Digital Publishing*

*Yrd. Doç. Dr. Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü Öğretim Üyesi-

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı

1.1. Kitap Nedir?

Kitap, insanoğlunun bilgiyi kaydetme, paylaşma ve muhafaza etme gereksiniminden dolayı ortaya çıkmıştır. Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde kitap, "ciltli ve ciltlessiz olarak bir araya getirilmiş, basılı veya yazılı kağıt yaprakların bütünü" ve yine aynı sözlükte "herhangi bir konuda yazılmış eser" olarak açıklanmıştır. Melike Taşçıoğlu ise kitabın tanımını şu şekilde yapmıştır: "Kitap bir nesnedir. Elle tutulan, gözle görülen, taşınabilen, sahip olunabilen basit bir nesnedir. Bir "dış"a ve "iç"e sahip olan, "açılabilen" ve "kapanabilen" bir nesnedir. Dışı (genellikle) kalındır, serttir; tıpkı bir kaplumbağa gibi içindekini sert kabuğuyla korur. Çünkü kitabı kitap yapan içinde taşıdıklarıdır. Aslolan taşınandır. Kitap formu, taşıdıklarını aktarmanın deneme yanılmaları ve deneyimleriyle biçimlenmiştir" (Taşçıoğlu, 2013:15).

1.2. Elektronik Kitap Nedir, Nasıl Ortaya Çıkmıştır?

Kitapla ilgili daha önceki tarihlerde yapılan tüm tanımlar basılı kağıt yaprakların bir araya getirilmiş biçimini; geleneksel ciltli, basılı kitap formunu betimlemektedir. Yavaş yavaşta olsa basılı kitaptan elektronik kitaba geçişin söz konusu olduğu günümüzde, kitabın yeni tanımlara sahip olması da kaçınılmaz hale gelmiştir. Burcu Dünder, basılı kitap ile elektronik kitap bağlamındaki tartışmalarla ilgili olarak şunları söylemektedir.

"20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren, kitabın üretim yöntemleriyle ilgili teknolojik gelişmelerin ortak özelliği, fiziksel bileşenlerin rolünün giderek "azalması" olmuştur. Tipografinin üretiminde, görüntü işlenmesinde, sayfa mizanpajında daha önceleri kullanılan analog teknikler, gündelik kullanımı giderek yaygınlaşan bilgisayarlarla birlikte, yerlerini sayısal alternatiflerine bıraktılar. 1960'ların ortalarında başlayıp 1980'lerde ivme kazanan bu gelişmelerin "kitap" üzerindeki etkileri, üretim teknikleriyle sınırlı kalmadı. Bu gelişmelere bağlı olarak "kitap deneyimi"nin geçirmekte olduğu dönüşüm, bugün kitapla ilgili tartışmaların ana konularından birini oluşturuyor. Bugünün "okuma" deneyimi, sayısal teknolojilerin gelişmesi nedeniyle biçim değiştirirken, yeni medyanın "basılı kültür"ün sonunu getirip getirmeyeceği tartışılıyor" (Dünder, 2011:9).

Sayısal ortamın doğrudan, “okuma” için kullanımı çok boyutlu ve karışık bir yapıdadır ve halen ilerleyen teknolojik gelişmelere paralel olarak bu yapıların şekillenme süreci devam etmektedir. Biçimlenmesi hâlâ devam etmekte olan yapılardan birisi ve ilk örneği, 1971 yılında Amerikalı yazar Michael Hart tarafından “Gutenberg Projesi” (Project Gutenberg) adı altında başlatılan “sayısal kütüphane”lerdir. Okuyucuların çok sayıda kitaba, internet üzerinden ulaşılabilmesini sağlayan bu proje ile “e-kitap” olarak adlandırılan “elektronik kitap” kavramı ortaya çıkmıştır (Dündar, 2011:16-17).

Oxford Sözlüğü, ‘e-kitap’ın tanımını, “Bir bilgisayardan veya özel olarak tasarlanmış taşınabilir bir cihazdan okunabilen, basılı bir kitabın elektronik versiyonu” şeklinde açıklamıştır. Penguin yayınevinin e-kitap için yaptığı tanım ise “doğrudan sayısal ortam için üretilmiş”lik üzerinden kurgulanmış: “Elektronik kitaplar özellikle bir bilgisayar monitöründen ya da özel e-kitap okuma araçlarından okunmak üzere tasarlanmış kitaplardan oluşan sayısal dosyalardır” şeklindedir (Dündar, 2011:17).

İngiltere Bilim Müzesi’nde sergilenen ve sayısal ortamda yayımlanmış ilk e-kitap ise, 1994 yılında Penguin Yayınevi tarafından iki adet disket içerisinde satışa sunulan ve yalnız bilgisayar ekranında okunabilen Peter James’in “Host” adlı romanıdır (www.peterjames.com, www.theguardian.com) (Resim 1).

Resim 1: Peter James “Host” Adlı Romanının Disket Edisyonu

1. 3. Gutenberg Projesi

"Gutenberg Projesi", 1971 yılında Michael Hart tarafından Illinois Üniversitesi'nde 10.000 kitaptan meydana gelmiş sayısal bir halk kütüphanesi oluşturma amacıyla başlatılmıştır (www.theguardian.com). Bu projeye "e-kitap"lar ilk zamanlarda basılı kitapların taranarak kopyalanması yöntemiyle elektronik ortama aktarılması şeklinde olmuşsa da günümüzde dijital ortam için özel tasarlanan e-kitaplar üretilmeye başlamıştır.

İnternet üzerinden herkese açık olarak hizmet veren Gutenberg Projesi bünyesinde, 2016 yılı itibariyle 53.000 adet e-kitap bulunmaktadır (www.gutenberg.org). Zaman aşımı nedeniyle telif dışı kalmış yayınların çoğunluğunu oluşturduğu bu kitaplar, yeni nesil e-kitap okuyucu cihazlar ve tabletler gibi elektronik formatlarda okuyucuya sunulmuştur. Bu kitaplarda olabildiğince "mümkün olan en fazla sayıda insana, mümkün olan, en fazla sayıda e-kitap ulaştırma" hedeflenilerek herhangi bir bilgisayarda kullanılabilen "düz metin" (plain text) formatında dağıtılmaları sağlanmıştır. "Google Kitaplar" (Google Books) gibi sayısal kütüphaneler, ücretli ya da ücretsiz dağıtımını yaparak kitapları sayısallaştırması için "tarama" yöntemiyle resim ya da metin dosyaları biçiminde hazırlanmasını esas almıştır (Dündar, 2011:17-18).

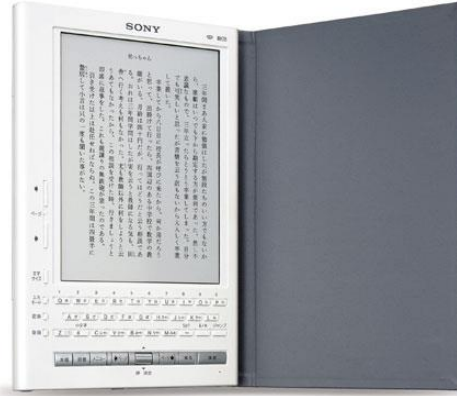
2.1. Elektronik Kitap Teknolojisi ve Donanımı

Elektronik kitap okuyucu donanımlar 1990'lı yılların sonlarına doğru pazara çıkmış, günümüze kadar biçim, ağırlık, bellek kapasitesi, yazılımı gibi ergonomik ve teknolojik bağlamda değişime uğramışlardır.

Çeşitli firmalar elektronik kitap okuyucu donanımlarını üreterek oluşturdukları birtakım markalarla piyasaya sunmuşlardır. Bu e-kitap okuyucularınınından piyasada en çok tercih edileni Amazon tarafından üretilen Kindle'dır (Resim 2). Kindle günümüzde e-kitap okuyucu piyasasının lideri konumundadır. Bunun haricinde Nuvomedia firmasının ürettiği Rocketbook (Resim 3), Softbook firmasının ürettiği Softbook Reader (Resim 4) ve Sony firmasının ürettiği Librie (Resim 5) gibi e-kitap okuyucular yine bu alann en önemli markaları ve teknoloji geliştiricileri niteliğindedir. Microsoft, Adobe, Librius ve Glassbook gibi yazılım şirketleri ise, e-kitap okuma cihazı üretmekten çok,

Resim 5: Sony Librie e-kitap okuyucu (2004)

Elektronik bir kitaba ulaşmak için bilgisayar, akıllı cep telefonu, tablet ya da e-kitap okuyucu gibi donanımlara ihtiyaç vardır. Ayrıca e-kitaplar, iOS ve Android işletim sistemine uyumlu olarak hazırlanmakta, bu yayımlara App Store veya Google Play Store gibi sanal mağazalarda kullanıcıların hızlı biçimde ulaşmaları sağlanmaktadır.

Elektronik kitaplar için önemli bir gelişme ise, elektronik kağıdın kullanılmaya başlanmasıdır (Resim 7). Diğer ekranların tersine elektronik kağıt, ekranda hiç ışık olmadan da okunabilir. E-kağıtta, her pikselin içerisinde bulunan siyah ve beyaz pigmentler yer değiştirirerek görüntüyü oluştururlar. Ekranda arkadan gelen ışık isteğe göre ayarlanabildiğinden, hem karanlık ortamda, hem de ışığın yoğun olduğu dış ortamlarda LCD ve LED ekranlara göre daha rahat okunabilirler (www.eink.com).

Resim 6: Fujitsu'nun ürettiği e-paper

2. 2. E-Kitapların Avantajları

Bir elektronik kitap okuyucusu veya bir bilgisayar yardımıyla okunabilen elektronik kitapların basılı kitaplara göre bazı avantajları ve dezavantajları şöyle sıralanabilir:

- Kağıt, cilt gibi baskı maliyetleri ve dağıtım maliyetleri olmadığı için basılı kitaplara göre daha ekonomiktir.
- İnternet üzerinden dağıtılabildikleri için dünyanın neresinde olunursa olunsun bir e-kitaba zahmetsizce sahip olunabilir.
- E-kitap içinde sözcük taraması, not alma ve etiketleme özelliği de bulunur.
- E-kitap okuyucuları, binlerce kitabın depolanmasına ve taşınmasına imkan verir.
- E-kitaplarda yazı karakteri ve punto büyüklüklerini okuyucu kendi isteğine göre değiştirebilir.
- E-kitaplar yazının dışında ses, müzik, resim, video gibi çoklu ortam (multimedya) öğelerini de içerebilmektedir.
- E-kitaplar sesli okuma özelliğiyle görme engelli okuyuculara kolaylıklar sağlamaktadır (Önder, 2010:165-166).
- E-kitapların ses, resim, müzik, video öğelerini bir arada ve renkli sunabiliyor olması çocuk kitabı yayıncıları için e-kitapları cazip kılmaktadır. Bunu değerlendiren çok sayıda yayıncı özellikle sesli e-kitapların çocukların konuşma yeteneğini geliştirdiğini söylemektedir (Önder, 2010:105).
- Okuyucu, metin içinde bulunan bilgilerin elektronik bağlar ile birbirine referans

ZOR, Aydın, KİRİŞCAN YÜKSEL, Bilge, "Elektronik Kitaplar ve Sanat Eğitimi Derslerinde E-Kitap Kullanımına Yönelik Bir Öneri"

vererek bağlandığı, etkileşimli metin türü olan hiperlinkler (hyperlink) sayesinde istediği kelimeyi internet üzerinden aratabilir (www.brittanica.com).

- Geleneksel yayıncılıktaki ekonomik sıkıntılar nedeniyle yayıncılar az sayıda yazarla belli konularda kitap yayınlarken, e-kitap sayesinde bu konu sınırlamaları ve ekonomik sıkıntılar azalmıştır (Önder, 2010:168).
- Kütüphaneler açısından değerlendirildiğinde e-kitap kullanılmasıyla beraber birden fazla okuyucunun aynı anda aynı kaynağa ulaşılabilmesi sağlanmış, basılı kitaplarda yaşanan çalıntı, kayıp, yıpranma gibi riskler ortadan kalkmıştır.
- E-kitaplar eğitim-öğretim etkinliklerinde çeşitli amaçlarla kullanılmaktadır. E-kitaplar sahip oldukları animasyon, ses ve etkileşim gibi özelliklerinden dolayı bir dersin anlatımında kullanılabilirliğinin yanında özellikle çocukların benlik kavramının gelişimine, fiziksel ve sosyal-duygusal gelişimlerine de yardımcı olabilmektedir (Gökçeaslan, 2009:137-147).

2.3. E-Kitabın Dezavantajları

- Doğru bir format seçilmediği durumlarda fotoğraflar, geniş haritalar, resimlemeler gibi görsellerde iyi görüntüleme yapılamamaktadır (Akay, 2012:49).
- E-kitapların üretiminde ve dağıtımında telif hakları açısından yeterli yasal düzenlemeler yapılamadığı takdirde yazarlar, yayıncılar ve diğer telif hakkı sahipleri sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır (Önder, 2010:173).
- Telif haklarının korunamaması ve korsan yayıncılığın engellenememesi nedeniyle müzik ve sinema sektöründe yaşanan sıkıntılar bu sektörde de yaşanabilir (Önder, 2010:174).
- E-kitaplar her zaman e-kitap okuyucu, akıllı cep telefonu, tablet bilgisayar gibi bir cihaza bağlılık ihtiyacı doğurur. Bu bağlılık, teknolojisi eskidiğinde e-kitabı açamamak ya da arşivlemede kaynaklanan bazı problemlere sebep olabilir.
- E-kitap okuyucu cihazların her zaman arızalanma ihtimali vardır. Herhangi bir darbeye maruz kalması ya da sıvıyla temas etmesi gibi dış etkenler e-kitap okuyucu cihazları bozabilir.

3. 1. Elektronik Kitapların Eğitim Alanında Kullanımı

Dünyada e-kitapların en büyük kullanıcı potansiyelinin eğitim alanında olduğu düşünülmektedir. Özellikle sayısallaştırılmış eğitim materyali pazarının diğer materyallere oranla daha hızlı büyüyeceği tahmin edilmektedir. Eğitimciler, e-kitapların sayısal içerik seçeneklerinin düzenlenmesi ile okullarda birçok sorunun çözülebileceğini öngörmektedirler (Anameriç ve Rukancı, 2003:147-166).

E-kitapların okullara maliyetininin basılı kitaplara göre daha düşük olduğu göz önünde bulundurulduğunda, e-kitapların üretimi, dağıtımı, yıpranmış kitapların yenilenmesi ve muhafazası gibi konularda okullara herhangi bir yük teşkil etmeyecektir. Özellikle öğrenci açısından bakıldığında kitaplarla dolu ağır çantaların ortadan kalkması söz konusudur. Eğitimciler açısından bakıldığında ise e-kitaplar güncelliğini yitirmiş bilgileri kapsam dışı bırakabilir. Öğretmenlerin ve öğrencilerin ders kitaplarının güncellenmiş yeni baskılarını ve uyarlamalarını (ortalama 6-8 yıl) beklemek yerine, güncellenmiş materyalleri yayıncılar aracılığıyla anında indirilebilme olanağına sahip olabileceklerdir (Aktaran: Anameriç ve Rukancı, 2003:147-166).

E-kitap teknolojisinin eğitim alanındaki işlevselliği düşünüldüğünde, uygun teknolojiler sayesinde farklı kitaplardan bölümler seçilebilmesi ve tek bir kitap içerisinde bir sınıfta ya da tek tek öğrencilerin kullanımına sunulabilmesi gibi özellikleri içinde barındırır. Bu yolla öğretmenler kendi e-kitaplarını oluşturabilmekte ve bunları öğrencilerine çevrimiçi olarak dağıtabilmektedirler (Aktaran: Akay, 2012: 43).

3. 2. Türk Eğitim Sisteminde Elektronik Kitap Kullanımı ve Fatih Projesi

Ülkemizde eğitim-öğretim alanında e-kitap uygulamaları Fatih Projesi isimli bilişim teknolojileri destekli proje kapsamında ele alınmaktadır. Fatih Projesi'nde eğitim ve öğretimde fırsat eşitliğini sağlamak amacıyla sınıf ortamlarının bilgisayar, projeksiyon cihazı ve internet altyapısı sağlanarak bilişim teknolojileri destekli öğretimin gerçekleşmesi ve buna paralel olarak e-içeriklerin sağlanması amaçlanmıştır (www.fatihprojesi.com). Bu yöntemle öğrencinin derse daha da aktif katılımının

ZOR, Aydın, KİRİŞCAN YÜKSEL, Bilge, "Elektronik Kitaplar ve Sanat Eğitimi Derslerinde E-Kitap Kullanımına Yönelik Bir Öneri" sağlanılacağı düşünülmektedir. Bu kapsamda her öğrenciye tablet bilgisayar sunulmaktadır. Projenin 2013 yılı sonuna kadar gerekli alt yapısının tamamlanması planlanmış ancak dağıtılan tablet bilgisayarlarda yaşanan sorunlar nedeniyle proje halen pilot okullar seviyesinde kalmıştır. 2016 yılında MEB tarafından Fatih Projesi kapsamına alınan Eğitim Bilişim Ağı (EBA) ile çevrimiçi bir sosyal eğitim platformu oluşturulmuştur (www.eba.gov.tr). EBA ve Milli Eğitim Bakanlığı internet sitelerinde e-kitap uygulaması bulunmaktadır. Ancak sunulan e-kitaplar sadece PDF formatında kullanıma açılmıştır (www.meb.gov.tr).

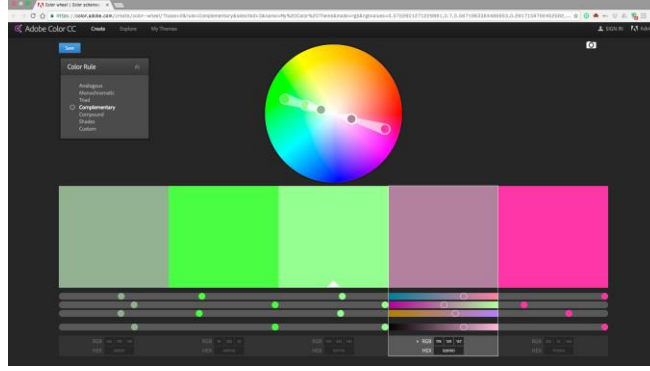
Elektronik kitaplar, basılı bir kitabın taranıp dijital hale getirilmesiyle pdf veya jpeg formatında bilgisayar ortamına aktarılması olarak kalmamalı e-kitap teknolojileri geliştirilerek eğitim ve öğretime uygun hale getirilmelidir. E-kitabın kullanım avantajlarından en önemlileri ses, video ve benzeri multimedya araçları kullanılarak içeriğin zenginleştirilebilmesidir. PDF formatındaki kitap ise yalnız basılı kitabın dijital ortamının ekranda görüntülenmesinden ibarettir. Eğitim alanında kullanılan e-kitaplar da multimedya araçlarına sahip, öğretici oyunlar gibi farklı içeriklere sahip uygulamalar olmalıdır.

3.3. Sanat Eğitiminde Ders İçeriği ve Elektronik Kitabın İmkanları

Sanat eğitiminde önemli bir yere sahip olan Temel Sanat Eğitimi dersleri kapsamında işlenen çizgi, renk, biçim, doku, yüzey, boyut, leke-form, ışık-gölge gibi tasarım öğelerinin ders uygulamaları elektronik ortamda üretilmiş birtakım yazılımlarla öğretilbilir niteliktedir. Bu gibi elektronik uygulamalarla öğrenci, kendi yaratıcılığı çerçevesinde elektronik ortamda hızlı geri bildirimlere sahip olabilir.

Dünyaca ünlü sayısal görüntü işleme programları geliştiricisi Adobe firmasının web sitesi üzerinden yayınladığı ücretsiz "Color Rule" (www.color.adobe.com) uygulaması gibi sayısal uygulamalarla renk konusu anlatılabilir (Resim 7). Kontrast renkler, komşu renkler, tamamlayıcı renkler gibi renk konuları elektronik skalalar üzerinden uygulamalar yapmasına olanak verebilir. Dijital ortamdaki bu uygulamalar öğrencinin daha çok deneme yapmasına olanak sağlayacağından öğrenilen bilginin hatırlanma oranının artacağını söyleyebiliriz.

Resim 7: Adobe Color Rule Uygulaması

Sanat eğitimine bilgisayar kullanılması konusunda yapılmış birçok araştırmalarda “bilgisayar destekli sanat öğretimi” ve “geleneksel sanat öğretimi” yöntemleri karşılaştırılmış ve bilgisayar destekli sanat eğitiminde kullanılmak için oluşturulan etkileşimli ders yazılımlarının öğrencilerin akademik başarılarını olumlu yönde etkilediği, geleneksel öğretim yöntemine göre bilgisayar destekli öğretimin sanat eğitimine daha da çok katkı sağladığı tespit edilmiştir (Zor, 2004: 70-88).

Sanat eğitiminde uygulama gerektiren dersler dışında kalan ve daha çok teorik bilgilerin yer aldığı; Sanat Tarihi, Uygarlık Tarihi, Sanat Felsefesi, Sanat Sosyolojisi, Sanat Terminolojisi, Mitoloji ve İkonografi gibi bir çok derse yönelik e-kitap uygulaması geliştirilebilir. Sanatla ilgili kitapların içeriklerindeki görsel bilgilerin yoğunluğu göz önüne alındığında bu alana yönelik e-kitapların önemi dahada artmaktadır. Sanat eğitimine yönelik hazırlanmış bir e-kitapta yer alan herhangi bir sanatçıya ait bir eserin görsellerinin etraflıca ele alınması, sesli ve görüntülü içeriklerle anlatımın zenginleştirilmesi akademik başarıyı olumlu yönde etkileyecektir.

SONUÇ

Günümüz teknolojileri her geçen gün daha da gelişmekte ve bireyler bilgiye daha hızlı ulaşmaktadır. Yeni nesillerin sayısal mecraları kullanma becerileri göz önünde bulundurulduğunda teknolojik gelişmelere uyum sağlamalarının daha kolay ve hızlı olduğunu söyleyebiliriz. Teknoloji çağının gerektirdiği donanım, bilgi ve beceriye sahip bireylerin yaşamlarında bu birikimlerini daha aktif kullanmaları kaçınılmazdır.

E-kitaplarda yer alan yazılı bilgilerle birlikte kullanılan görsel içeriğin ses, müzik, animasyon, video gibi çoklu ortam araçları kullanılarak zenginleştirilmesiyle birden fazla duyu organına aynı anda hitap edilmekte ve öğretime olumlu yönde katkı sağlayabilmektedir. Bu yolla hem eğitmenin öğretime rehberlik etme rolü oynaması gerçekleşmiş olacak hem de öğrencinin bilgiye daha kolay, keyif alarak ve kalıcı bir şekilde ulaşması sağlanabilecektir. Çoklu ortamın bu katkısı düşünüldüğünde sanat eğitiminde kullanılmak üzere e-kitap yazılımlarının geliştirilmesi desteklenmeli ve bu yönde bilimsel araştırmaların yapılması için araştırmacılar teşvik edilmelidir.

KAYNAKLAR

- Akay, Teoman (2012), Türkiye’de E-Kitap Teknolojisi: Yazılım, Donanım, Protokol ve Uygulamalar, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Kütüphane Başkanlığı, Uzmanlık Tezi, Ankara
- Anameriç, Hakan ve Rukancı, Fatih (2003). E-Kitap Teknolojisi ve Kullanımı, Türk Kütüphaneciliği, 17, 147-166
- Dündar, Burcu (2011). Kitap Nesnesi Nesne Olarak Kitap. İstanbul: Akın Nalça Kitapları
- Gökçearslan, Armağan (2009). Elektronik Kitap ve Eğitime Etkisi. Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Dergisi, 4, 137-147
- Önder, Işık (2010). Elektronik Kitap Olgusu ve Türkiye'de Durum, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- Taşcıoğlu, Melike (2013). Bir Görsel İletişim Formu Olarak Kitap. İstanbul: Yem Yayın
- Yıldırım, Gürkan (2014). Tablet Bilgisayarlara Yönelik Geliştirilen E-Kitapların Video ile Zenginleştirilmesi Süreci: Bir Tasarım Tabanlı Araştırma, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum

Zor, Aydın (2004). Etkileşimli (interaktif) Öğretimin Sanat Eğitimine Katkısı (İlköğretim Birinci Kademe 5. Sınıf Resim-İş Dersinin Bilgisayar Destekli Öğretimi Uygulama Örneği), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara

İNTERNET KAYNAKLARI

Adobe Color Rule Uygulaması. Erişim Tarihi: Haziran 2016.

<https://color.adobe.com/create/color-wheel>

Book. Erişim Tarihi: Nisan 2016. <http://www.oxforddictionaries.com>

Ebook timeline. Erişim Tarihi: Nisan 2016.

<https://www.theguardian.com/books/2002/jan/03/ebooks.technology>

Elektronik Bilişim Ağı. Erişim Tarihi: Haziran 2016. <http://www.eba.gov.tr/>

E-paper. Erişim Tarihi: Nisan 2016. www.eink.com.

Fatih Projesi. Erişim Tarihi: Haziran 2016.

<http://www.fatihprojesi.com/?pnum=7&pt=PROJE+HAKKINDA>

Gutenberg Project. Erişim Tarihi: Nisan 2016. <https://www.gutenberg.org/>

Hyperlink. Erişim Tarihi: Eylül 2016.

<https://www.britannica.com/search?query=hyperlink>

Kitap. Erişim Tarihi: Nisan 2016. <http://www.tdk.gov.tr>

MEB, Erişim Tarihi: Nisan 2016

http://www.meb.gov.tr/Ders_Kitaplari/2012/OrtaOgretim/OzelSektor/SanatTarihi_1_KOZA.pdf

Peter James. Erişim Tarihi: Nisan 2016. <http://www.peterjames.com/about>

Where did the story of ebooks begins?. Erişim Tarihi: Nisan 2016.

<http://www.theguardian.com/books/2014/mar/12/ebooks-begin-medium-reading-peter-james>

GÖRSEL KAYNAKLAR

Resim 1: Peter James, The First Ebook. Erişim Tarihi: Nisan 2016

<http://editingeverything.com/blog/2014/10/20/peter-james-author-of-host-the-first-ebook-interview/>

Resim 2: Amazon New Kindle. Erişim Tarihi: Nisan 2016.

<http://time.com/4309260/amazon-kindle-oasis-review-2016/>

Resim 3: Softbook and Nuvomedia. Erişim Tarihi: Nisan 2016.

<http://www.ashlar.com/gallery/electronics/>

Resim 4: Softbook and Nuvomedia. Erişim Tarihi: Nisan 2016.

<http://www.ashlar.com/gallery/electronics/>

Resim 5: Sony Librie-The first ever E-Ink e-Book Reader. Erişim Tarihi: Nisan 2016.

<http://www.mobilemag.com/2004/03/25/sony-librie-the-first-ever-e-ink-e-book-reader/>

Resim 6: Fujitsu-epaper. Erişim Tarihi: Nisan 2016.

<http://www.theregister.co.uk/2005/07/13/fujitsu-epaper/>

Resim 7: Adobe Color Rule Uygulaması. Erişim Tarihi: Haziran 2016.

<https://color.adobe.com/create/color-wheel>